

## Bölüm 16

# KORUNMAYA MUHTAÇ ÇOCUKLAR VE KORUYUCU AİLE UYGULAMASI

Barış TUNCER

### Giriş

Tüm dünyada yaşanan sosyoekonomik sorunlardan en çok olumsuz etkilenen toplum kesimi çocuklar olmakta, kimi çocukların temel gereksinimleri karşılanamamakta, sağlıklı bireyler olarak yetişmelerinin önünde çeşitli engeller bulunmaktadır. Süreç içerisinde geleneksel aileden çekirdek aileye geçişle birlikte, zamanla küçülen ve geniş ailenin sağladığı destekten yoksun kalan bazı ailelerin çocuklarına gerekli koruma ve bakımı sağlayamadıkları görülmektedir. Bu çocukların toplumsal sistem tarafından koruma altına alınması, gerekli bakımın sağlanması ve ihtiyaçlarının karşılanması gereklidir. Korunmaya ihtiyacı olan çocuklar olgusu, her toplumun içinde bulunduğu kendine özgü siyasal ve sosyal koşulların ve ekonomi politikalarının bir ürünü ve önemli bir sosyal sorundur. Korunmaya ihtiyacı olan çocukların profili, sayı ve nitelik olarak zaman içinde değişmekte ve soruna neden olan etkenler bağlamında yoğunluğu ülkedeki konjoktüre göre değişebilmektedir (Yolcuoğlu, 2009).

### Çocuk

Kendine özgü ihtiyaçları ve hakları bulunan, yaşının küçük olması nedeniyle özel olarak korunması gereken insandır. Birleşmiş Milletler 'Çocuk Hakları Sözleşmesi'ne (ÇHS) göre, daha erken yaşlarda reşit olma durumu hariç 18 yaşın altındaki her insan çocuk sayılmaktadır (Seyyar & Genç,2010).

Çocuk kavramının tanımı, zamana, toplumsal, kültürel koşullara ve tanımın yapıldığı disipline göre değişmektedir.

### Korunmaya İhtiyacı Olan Çocuk

Her açıdan sağlıklı yetişmesi için gerekli koşulların var olmadığı çocuklar en geniş anlamıyla korunmaya muhtaç çocuklar olarak tanımlanmaktadır. Dar anlamda ise toplum standartlarına göre tehlikede olan ve durumuna toplumca el konulması gereken çocuklar korunmaya muhtaç çocuklar olarak değerlendirilmektedir. Korunmaya muhtaç çocuk tanımının içeriği toplumlara ve zamana göre farklılık göstermektedir. Ancak genel olarak belli bir dönemde o toplumun standartlarına göre çocuğun temel bakımı, yetiştirilmesi, esirgenmesi ve gözetilmesindeki yetersizlik ve aksama sonucu sosyal, fiziksel, ahlaki yönlerden sağlıklı bir erişkin olmasının engellenmesi şartlarını kapsamaktadır (Koşar, 1992).

ruyucuaille.gov.tr/data/561cf0b3369dc58a0067a388/Koruyucu%20Aile%20Adaylar%C4%B1%20%C4%B0%C3%A7in%20El%20Kitab%C4%B1.pdf adresinden ulaşılmıştır).

### **Koruyucu Aile Hizmetinin Diğer Hizmetlerden Farkı**

Koruyucu Aile Hizmeti, Gönüllü Aile ve Evlat Edinme hizmetleri ile karıştırılmaktadır. Gönüllü ailelik, çocukların kuruluşlardaki yaşantılarına yardımcı olmaya yöneliktir. Hafta sonu ve tatil günlerinde kuruluş müdürlüğü tarafından uygun bulunan çocukları evinizde misafir etmeniz mümkün olabilmektedir. Evlat edinme ise, biyolojik aileleri ile yaşama şansını kaybetmiş çocuklar için uzun süreli ve istikrarlı bakım sağlamaya yöneliktir. Koruyucu Aile ve Evlat Edinme Hizmetlerinin odağı, çocuğun aile yanında yetişmesi olduğundan, her ikisinde de ailelerin seçim kriterleri temelde aynıdır. Ancak, her iki hizmetten yararlandırılacak çocukların hukuki durumları farklılık göstermektedir. Evlat edinme hizmetinde aile, evlat edinme yolu ile hukuksal bir süreci tamamlayarak velayet hakkını alırken, Koruyucu aile sisteminde aile, çocuğun bakım, yetiştirme ve eğitim sorumluluğunu Devlet ile paylaşmaktadır; çocuğun velayeti öz ailesinde kalmaktadır ASPB(2018). *Koruyucu Aile Hizmeti*. (14.04.2018 tarihinde <http://www.koruyucuaille.gov.tr/koruyucu-aile/koruyucu-aile-hizmetinin-diger-hizmetlerden-farki> adresinden ulaşılmıştır).

Koruyucu aile bakımının kurum bakımından en önemli farkı, çocukların toplu olarak bakım ve korunmalarının sağlandığı bir bakım modeli olmaması ve seçilen bir ailenin çocuğun bakımını üstlenmesidir. Evlat edinmeden farkı ise, bakımı üstlenen aile çocuk arasında yasal bir 'anababa' ve 'çocuk' bağı kurulmamaktadır. Çocuğun velayeti öz ailesindedir. Koruyucu aile hizmeti modelinde çocuk ile ailesi arasında ilişki genelde devam etmekte ve ilerleyen süreçte çocuğun yine ailesinin yanına dönmesi hedeflenmektedir; daha doğrusu ailesinin yanına dönme imkanı olan çocuklar için bu hizmet öncelikle tercih edilmektedir (Koşar, 1992).

### **Kaynakça**

- Doğru, S.Y., Saltalı, N.D., (2015). Korunmaya Muhtaç Çocuklar. S. Sunay Yıldırım Doğru (Ed.). Çocuk Hakları ve Koruma içinde (s. 233-257). Ankara: Eğiten.
- Erbay E. (2015). Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ve Sosyal Hizmet Uygulamaları. İlhan Tomanbay (Ed.). Sosyal Hizmet Uygulamaları içinde. (s.58-83). Eskişehir: Anadolu.
- Erbay, E. (2015). Sağlık Kurum ve Kuruluşları. İlhan Tomanbay, Nuray Gökçek Karaca (Ed.). Sosyal Hizmet Kuruluşları içinde.(s.118-141). Eskişehir: Anadolu.
- Erdal, L. (2014). Türkiye'de Sosyal Politika ve Koruyucu Aile Hizmet Modeli. Sosyo Ekonomi Dergisi,2014(2),171-192.
- Genç,Y. H. Şar (2016). Çocuklara Yönelik Sosyal Hizmet Uygulamaları 1. Yusuf Genç, Haydar Şar(Ed.). Aile ve Çocukla Sosyal Hizmet içinde.(s.58-83). Eskişehir: Anadolu.
- Koşar, N. G. (1992). Sosyal Hizmetlerde Aile ve Çocuk Refahı Alanı, 2. Baskı, MN Ofset, Ankara.
- Paşlı F. (2015). Çocuklar ve Sosyal Gençlere Yönelik Sosyal Hizmet Kuruluşları. İlhan Tomanbay, Nuray Gökçek Karaca (Ed.). Sosyal Hizmet Kuruluşları içinde.(s.62-86). Eskişehir: Anadolu.
- Seyyar, A., & Genç, Y. (2010). Sosyal Hizmet Terimleri Sözlüğü, 1. Baskı, Sakarya Yayıncılık, Sakarya.
- Şeker, A. (2015). Sosyal Çalışma ve Sosyal Hizmetler Cep Sözlüğü, Ankara: Sabev.
- Yazıcı, E. (2012). Korunmaya Muhtaç Çocuklar ve Çocuk Evleri. Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler.
- Yıldırım, K., & Yıldırım, N. (2007). Sosyal hizmete Giriş. Sakarya Kitabevi.

## *Sosyal Bilimler İnsan ve Toplum*

Yolcuoğlu, İ. G. (2009). Türkiye’de Çocuk Koruma Sisteminin Genel Olarak Deđerlendirilmesi. Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi, 5(8),43-58.

<http://www.koruyucuaille.gov.tr/data/561cf0b3369dc58a0067a388/Koruyucu%20Aile%20Adaylar%C4%B1%20%C4%B0%C3%A7in%20El%20Kitab%C4%B1.pdf> Erş. Tr. 17.05.2018

[http://www.koruyucuaille.gov.tr/data/561cf9d9369dc58a0067a3bf/Koruyucailenedirbro%C5%9Fur\\_uzun.pdf](http://www.koruyucuaille.gov.tr/data/561cf9d9369dc58a0067a3bf/Koruyucailenedirbro%C5%9Fur_uzun.pdf) Erş. Tr. 10.05.2018

<http://www.koruyucuaille.gov.tr/koruyucu-aile/istenen-belgeler> Erş. Tr. 13.05.2018

<http://www.koruyucuaille.gov.tr/koruyucu-aile/koruyucu-aile-hizmetinin-diger-hizmetlerden-farki> Erş. Tr. 14.04.2018

<http://www.koruyucuaille.gov.tr/koruyucu-aile-nedir> Erş. Tr. 16.05.2018

<http://www.koruyucuaille.gov.tr/sikca-sorulanlar> Erş. Tr. 11.05.2018